

Ворони подивилися
І в ноги поклонилися . . .
І сіло у сальон
Пів дюжини ворон.

Приїхали, умилися,
На стелю подивилися,
Полуботки стягли
І виспатись лягли.

Шість місяців не рухались,
Все мнялися, все чухались,
Нарешті на базар
Летять темніші хмар.

На яворах розсілися,
Погризлися, побилися,
Кра - кра, гар - гар, гир - гир,
Кипить базар, як вир.

Кипить базар Поляками,
Хорватами, Словаками
Гуде, як в літку рій,
Народу, Боже мій!

Кругом колеса мажуться
Майном вози вантажуться,
В кішені продавці
Ховають папірці.

На дворі вже смеркається
І смутно торг кінчається,
Злітає тихий сон
На голови ворон.

Нарешті прицінилися . . .
В повітрі покрутилися
І фіги понесли . . .
І ними Рим спасли.

Злітає, колихаючи,
На тихій скрипці граючи . . .
Знов місяців із п'ять
Ворони наші сплять.

Нарешті прокидаються,
Навколо роздивляються,
Навколо — ні душі,
Хоч голову чеши.

Були кріси — минулися,
Купили і не счулися,
Було, кажу, майно
Та продано давно.

Лише стара лишилася
Рядниною накрилася,
Із кухлика щось пе
І фіги продає.

А голос над воронами:
„Вертайтеся з патронами,
Бо в нас журба і сум —
На дно сідає кум.“

Час крилами замаяти,
Доволі часу гаяти,
Бо вискубе закон
Все пір'я із ворон.

Два тижні торгувалися,
Все чухались, все мнялися,
Не думала стара,
Що верне до двора.

Орест Даскалюк.

Огляд соціально-економічного життя.

Рівність економічних проблем в всіх державах: установа 8-годинного дня праці і наслідки для продукції; курс стерлінга; американський допоміжний капітал; різні плани в Америці і в Європі; удосконалення американського промислу в напрямі масового збуту виробів; націоналістичні кличі Клеманса в приміненню до фінансових клопотів Франції; експозе французького міністра фінансів; американська критика.

Рівність всіх економічних, фінансових і соціальних проблем у переможних і переможених, і нейтральних державах світу свідчить найкраще про могут-

ність еволюційного руху, який зараз захопив сучасність. Ріжниця лежить тільки в степені і інтензивності обявлення наслідків цього руху. Вже зовнішня картина великих осередків культурного життя Парижа, Лондону, Берліна, Копенгаги і Варшави представляється одностаійною до тої міри, що годі-б оцінити, котра з них більш змінилася за час війни супроти давнього первісного виду. Дослідник стрічає майже той самий образ: нужду по однім, надмірний люксус по другім боці, розтертий майже середній стан і нову констеляцію серед поодиноких верств суспільства. Противенство між богатим а бідним загострилось: так зарисовується й конфлікт між капіталом і працею все глибше, — навіть і без чинної революції. Величчн заворушення робітників, які ми недавно бачили по обох боках океану, не мають в минулім рівних по числу, змісту і з'організованню взірців. Ніколи не бачив світ таких могутних об'єднаннь мас як прим. підчас великих залізничних страйків в Англії і вуглевих страйків в Сп. Державах. Елементарні і в своїх цілях ще вповні не определені перевороти в думанню мас зазначаються поволі і кристалізуються в ріжних формах. Загальний союз професійних організації в Англії, сіндикалістичний рух Shor-Steward, група активістів I. W. W. в Сп. Державах — це все витвори нового часу, це все знаходиться в стадії кристалізації, шукає новітних форм. Всі ці акції нового робітництва еднає противенство й боротьба супроти старих консервативних управ професійних стоваришень, еднає далі проголошена явно сімпатія до большевизму й старання знести пережиті форми соціального устрою.

Німецька установа 8-годинного дня праці для загалу працюючого люду, а 7-годинного з'осібна для копальняників захопила незабаром всі великі індустрійні краї без огляду на вислід війни і їх внутрішній політичний і економічний устрій. Недобори в продукції наслідком змеяшеної роботи вносять мільярди. Вони даються найгірше відчути в краях з розвинутим промислом і створили там відносини, що певно мусять довести до великих переворотів загальної економічної ситуації. Так відбився цей виборотий робітниками закон, прим. в Англії, на найголовніших національних індустріях: на добуванню вугілля і на бавовняному промислі доволі некорисно. Експортова скількість знизилась, кошта продукції піднеслись, масовий вивіз припинився, а з ним і величезні доходи, що рік-річно впливали з заграниці до Англії. Недавно принесла „Times“ огляд пониження продукції в Англії наслідком соціальних заворушень, страйків і нових установ, виборотих шляхом компромісу. В р. 1918. були до часу завішення оружжя втягнені в страйки круглих 1 міль. робітників. Втрата цілої продукції вносила кругло 5 мільонів робочих днів. В перших 11 місяцях р. 1919 відбулися 1341 страйки, які захопили були приблизно 2½ міль. робітників. За те вносила втрага продукції, разом з приводу настановлення 8-годинного (в копальнях 7-годинного) дня праці, поверх 3275 мільонів робочих днів. Ці величезні цифри не могли бути без впливу на весь економічний, торговий і фінансовий організм Англії. Одним з наслідків був підупадок стерлінгового курсу, який нарочно відкрив цілу небезпеку сучасного економічного стану англійської імперії. Від кінця Наполеонської війни привикла була Англія вважати свою валюту і свою фінансову й торгову перевагу певного рода ненарушним догматом. Цілий систем всевітнього господарства був штучно достроений до непохитности англійського грошового курсу. Бразилійський, хінський, трансвальський експортовець домагався при заключенню своїх трансакцій акцептів і векселів на Лондонський банк; бо тільки ці останні видавалися йому певні й ненарушні що до їх вимінної вартости. Стабілізований вимінний курс представляв таким чином для національного англійського білянсу активний чинник надзвичайного значіння.

В останньому тижні підупав курс стерлінга в Нью-Йорку о круглих 24% супроти мирової стопи. Наслідки цього спаду ще не даються обчислити. Та вони відібються не тільки на економічному, але ще більше може на політичному полі. Положення британської світової імперії почасті являється більш критичним, ніж це признає англійська преса. Ірландія інстинктивно відчуває економічне знесення Англії і старається тому зискати на загальному заворушенню для своєї справи. В колоніях счинила лиха валюта, головно в Індії, значне затривоження. Індія, що має пів-срібну валюту, занепокоена окрім того скрутним станом на срібних ринках через надзвичайні підвищення в цінах срібла, яке за останні тижні піднеслося майже підскоком до кількакратної висоти. Тенденція в поступенім підвищенню вартости срібла зазначається явно на подорожінню хінського курсу таела. Хінська срібна монета коштує зараз в Лондоні 8 sh 1 d супроти 2 sh 6 d раніш. (В марковій валюті коштує ця хінська монета зараз 76 марок супроти 2·5 перед війною.)

Не треба наново підкреслювати, що ключі за американськими запомоговими капіталами під такими умовами що раз то сильніше лунають зі всіх кутків Європи. Всі часописи заповнені майже виключно міркуваннями, яке становище займе американський капітал, американський підприємець і американський уряд. З Нью-Йорку повідомляють, що непохитність європейських домагань зглядом американського капіталу робить певного рода вражіння, яке природно має різні закраски. „Nieuwe Courant“ ноує вістку, що американський конгрес ухвалив счеркнути залеглі й досі несплачені відсотки з визичених західньо-європейським державам підчас війни капіталів. „Times“ повідомляє, що відомий американський сенатор Edge вийшов з новим санаційним проектом, який творить доповнення до першого, звісного під іменем Edge-bill. „Manchester Guardian“ подає за те обширний план сера George Paish, який перед тижнем прибув до Нью-Йорку, щоби розпочати нові фінансові переговори. План сера George Paish полягає на тім, що шляхом інтернаціонального договору малося-б випустити в оборот міжнародньо іврантовані облігації в сумі 7 мільярдів фунтів стерлінгів. Іврантію малиб прийняти на себе всі члени майбутнього союзу народів. На Америку припало-б 15 мільярдів долярів, на Англію 5 мільярдів долярів, на Францію, Італію, Хіни, Японію, Аргентину і т. д. разом 15 мільярдів долярів (разом отже 35 мільярдів долярів). З цих зібраних загальною збіркою народів капіталів малося-б ужити 3 мільярди фунтів стерл. на залагодження європейських воєнних боргів, 2 мільярди ф. ст. на достарчення поживних асобів, а решту на відбудову понищених війною країв Європи. Таким чином можна найскорше вигоїти рани й створити економічну рівновагу серед народніх господарств Європи.

Американська преса з свого боку видвигає чисто американські проекти і збуджує націоналістичні настрої в залагодженню капітальних трансакцій з Європою. Впливом такої політики являється ухвалений недавно Edge-bill. Найвища цифра яка після цього закона булаб зібрана на цілі кредитів для Європи, означалаб 400 мільонів ф. стерл. Між цю квотою а проектом Paish'a, що вимагає 5 мільярд в ф. стерл., велика різниця, і промостити прогалину ніяк не можна. Всі старання англійського й французького уряду вспіли тільки довести до рішення конгресу Сп. Держав, на підставі якого американський уряд удержує право, попри вище подану суму, зібрану приватним капіталом на основі Edge-bill, визначити ще 200 мільонів ф. стерл. на „запомогу заграничної торгівлі Сп. Держав.“

Минулого тиждня ввійшов цей закон в життя, і War Finance Corporation розпочав свою діяльність уділенням кредитів в загальній сумі 3½ міль. ф.

стерж. американським фірмам. Ці кредити призначені на уладження вивозу льокотивів до Польщі і сільських знарядів до Бельгії і Франції. Дальші трансакції того рода слідуватимуть в найближчій часі, і можна з певністю сподіватись, що тоді американський капітал віднаїде найкорисніший для нього спосіб замогти зруйнованій Європі шляхом заосмотрення європейського попиту на кашіталом, а товаром. Розуміється, що європейські промисловці боряться і боротимуться проти такої експлоатації їх ринків. Та боротьба буде безуспішна — бодай так довго, аж продукційний апарат Європи не поправиться знова.

Цю свою перевагу зміцнює американський промисл всіми силами. Його продукційний метод достроюється що раз то більше до нових вимог і рїжниться вже тепер основно прим. від французького. Французький промисл розвивався останніми роками все дужче в напрямі індивідуальної продукції. Його вироби тому відзначалися великою досконалістю форми й якости. То вони тому не були доступні широким масам, бо їх майоризували вироби з заграниці, обраховані на масовий збут. В Сп. Державах витворився головно через вплив воєнної продукції напрям зготовання кількох зручних типів виробу, які опісля кидалося в рух в великому числі за дешеvu ціну. Тільки збут в великих скількостях вважався продуктивний і тому пожаданий. Головний мотив такої продукції не є отже удоскональнення робітника, тільки витворення приладів на заміщення людської сили машиною працею, напрямленою виключно на масовий виріб. Наслідки такого розвитку були для Америки надзвичайно корисні. Уже з початком війни висунувся американський промисл на перше місце. Війскові матеріали, доставлені Америкою, відзначалися тою незрівняною досі одноманітністю в виробі, що дозволяла Америці зужиткувати всі свої робітні без значного переформовання, на воєнні цілі. Таким чином зміцнилася перевага американською промислу і захопала поволі всі ті краї, що самі не могли собі бути дати ради з продукцією потрібних воєнно-промислових засобів. Перш усього попала Росія під промисловий вплив Америки; за нею Італія, опісля почасти Франція, і навіть і Англія, яка найдовше опіралася на традиційній силі і широті свого промислу. Уже сьогодні відбивається цей великий економічний вплив Америки й на політичному лиці Європи, і мабуть даремні ті зусилля європейських держав, що мають на меті відхилити „американську грозу“, як це прим. недавно сталося в Франції. Президент міністрів Клемансо, оперуючи при виборах зручно гаслом націоналізму, завважив ці тенденції економічного розвитку і вдруге звернувся до французького патріотизму, звиваючи населення до широкої співроботи при розвязці фінансової проблеми. Знаючи настрої суспільства, противні всякому сильному оподаткованню, він предложив французькому населенню, в імені ідеї патріотизму, пожертвувати з власної волі одну частину народнього майна державі. Чи цей зазив стріне прихильний відгомін серед широких мас, не знати. Мабуть і в Франції доведеться положити населенню шляхом закону нову систему налогів, як це тепер сталося в Німеччині, в Англії і незабаром станеться в Італії, Австрії і Бельгії. Тоді розвіються скоро й націоналістичні фрази, якими так зручно орудувати вміє сучасний французький уряд.

В своїй експозе подав перед тижнем французький міністер фінансів Кльоц інтересні дані загальних доходів і розходів держави. Всі видатки протягом останніх 6 років виносили по цім офіціальнім ствердженню 209 мільярдів франків, з чого зужитковано на достачу поживи 4 мільярди, на „визволені окраїни Альзас-Льотарінгію“ 12 $\frac{1}{2}$ мільярдів. Нові і старі податки принесли круглих 31 мільярдів франків.

Союзники Франції визичили 33½ мільярдів, французький банк 25 мільярдів. Позики підчас війни винесли 53 мільярдів, скарбові знаки і короткострокові облігації принесли державі 49 мільярдів. Франція розпоряджала отже підчас війни кругло сумою 195 мільярдів франків. Кльоц заявив також, що для покриття всіх цих розходів треба буде примусити Німеччину сплачувати загварантовані мировим договором відшкодування, висоту яких він обчислює на 200 мільярдів. Франція обстоює далі й засновання міжнародного фінансового товариства з метою відбудування понижених війною околиць Антанти. Що до кризи вимінних курсів, так підупадок франка, по його думці, спричинений некорисним відношенням між продукцією а консумом в Франції. Вивіз товару припинився в дуже значній мірі, при чім закупна за границею побільшилася. На рік 1919 виносить дефіцит державного господарства 25 мільярдів франків. Уряд буде тому старатися навязати тісніші торгові зносини з тими державами східньої і середньої Європи, що мають корисний для Франції вимінний курс, отже головно з Польщею, Чехією, Югославією і Австрією. За те повинен припинитися ввіз з Англії і Америки, особливо в тих родах товару, що походять з Німеччини і під заміною маркою повертають за високі ціни до Франції, Бельгії і Італії. Першим завданням населення мусить однак бути допомоги розсудним поступованням намірам уряду і зретиися всякої неощадности і люксусу, які зараз взяли верх в всіх верствах населення.

Французькі часописи привяли заяву міністра без критики. Та голосніше відгукнулася особливо американська преса, яка в останніх тижднях і так не щадила гострими сатірами і накидами в сторону фінансової політики Франції. Зворот, який замічується в відношенню американських капіталістів до Франції, стає чим раз виразніший — а з ним погіршується і оцінка французької економічної будучности. Та Франція надунулась як трухан і розділює далі світ, поставившись своєвільно на „престол народів.“ Вона не дає змученому Сходові одихнуть по власній волі, вона торгує свободою і самовизначенням крайніх народів буйшої Росії, щоби бодай жестом обьявити свою „побідну велич.“ Та мине й цей період французької великоманії, і останеться Франція тим, чим вона в дійсности є: виснаженим війною, випотрошеним і виссаням на ряд поколінь краєм.

Spectator.

Огляд міжнародньої політики.

Американська революція і боротьба класів; східньо-західні — непорозуміння; польський мандат; роздвоєння польської душі; нові контра — большевицькі комбінації; весняний похід проти большевиків; „карна експедиція“; революційний рух в Болгарії; боязнь Румунії; білий терор на Мадяраціні.

Одинокою країною, котра вийшла із світової війни справжнім переможцем, являються З'єдинені Держави Північної Америки. Коли Европа запалала, тоді вона потребувала дуже багато військових припасів і гармат, кулеметів, панцирних автомобілів, танків, літаків, отруйних газів, а також поживи. Америка, котра має невичерпане багатство сирівців, перероблювала це все і кидала на європейський ринок величезну кількість товарів. Після чотирьохлітньої війни всі європейські держави опинились в величезних боргах у Америки, і зараз навіть не всілі заплатити